

De stem

Een respectvolle dialoog binnen voorzieningen voor jonge kinderen

van kinderen

Kinderen kunnen ons heel goed zelf vertellen hoe hun leefwereld eruit ziet en wat ze ervan verwachten.

DOOR: CHRIS PASCAL EN TONY BERTRAM - Volgens ons betekent luisteren naar kinderen: begrijpen wat ze voelen en ervaren, en wat ze uit hun kinderjaren willen halen. We moeten vooral onthouden dat elk kind een expert is binnen zijn eigen leefwereld en er zelf een betekenis aan geeft. Deze kijk op kinderjaren, kinderrechten, democratische participatie en de 'stem van kinderen' hebben ons recente onderzoek sterk beïnvloed.¹

In het project *Children Crossing Borders* zijn we de uitdaging aangegaan deze filosofisch/ethische opvatting over communicatie met kinderen kijk uit te dragen. We wilden het verhaal van kinderen en ouders uit migrantengemeenschappen in kaart brengen. Het project werd uitgevoerd in multiculturele steden in vijf landen: Frankrijk, Duitsland, Italië, Groot-Brittannië en de VS. In het Engelse team probeerden we vooral de stem van kinderen verstaanbaar te maken. Onze methodiek spiegelde als het ware de dialoog tussen ouders en praktijkwerkers die we in dit project probeerden te ondersteunen.

Van onderzoek tot praktijk: het programma Opening Windows

Op basis van de eerste bevindingen van ons onderzoek in Engeland, konden we een professioneel ontwikkelingsprogramma opstellen. Dit programma zou ondersteuning geven aan een gelijkwaardige en respectvolle dialoog binnen kinderopvangvoorzieningen. We noemden het programma Opening Windows (vensters openen).² Het idee kwam van een uitspraak van Mahatma Gandhi (1945):

'Ik wil niet dat mijn huis volledig ommuurd is en dat mijn vensters gesloten zijn. Ik wil dat de

*culturen van alle landen mijn huis doorkruisen, zonder enige belemmering. Maar ze mogen mij niet uit evenwicht brengen.'*³

We werden geïnspireerd door de gedachte dat voorzieningen voor jonge kinderen de diversiteit van de 21ste eeuw kunnen weerspiegelen. Die openheid kan de band tussen en gemeenschappen en identiteiten versterken. Ons werk is ook verwant aan de dialogische en reflectieve actie uit *Pedagogy of the oppressed* van Freire.⁴ Daarin pleit Freire voor een samenwerking met mensen die in stilte werken, opdat ze 'bevrijd' kunnen worden. Dit gebeurt door het organiseren van culturele circles of ontmoetingen, die tot dialoog moeten aanzetten. Uit ervaringen blijkt dat ook erg jonge kinderen graag aan zulke ontmoetingen deelnemen. Het enige verschil is dat we nu ontmoetingen wilden organiseren waar kinderen hun eigen ideeën naar voren brengen en waar de dialoog leidt tot een soort (her)verdeling van de rollen.

Tijdens dit proces ontdekten we dat kinderen het fijn vonden om hun mening te uiten en gehoord te worden. Ze hadden een duidelijke idee over hun toekomstperspectief, zowel binnen de opvangvoorziening als daarbuiten. Ze waren heel goed op de hoogte van de ongelijkheden en vooroordelen die hun leven bepaalden. De praktijkwerkers wilden daarom het vertrouwen en het engagement herstellen, nog voor de dialoog begon.

Toch was het moeilijker om de rollen te herverdelen dan we verwacht hadden. De medewerkers moesten een duidelijk beeld krijgen van diversiteit, normen en waarden, met conflicten omgaan en actief luisteren. Aansluitend zetten we een aantal strategieën op een rij om democratische ontmoetingen te hebben met kinderen,

zelfs als ze nog een baby zijn. Door het gebruik van videobeelden stimuleerden we de dialoog: de culturele ontmoeting, het vertellen van verhalen, het tekenen van kaarten, het maken van foto's en films. De nieuwe technologie biedt ons een aantal extra middelen en strategieën om kinderen te stimuleren hun verhaal te vertellen. Wij blijven daarmee experimenteren.

Vragen en actiepunten

Ons werk binnen Children Crossing Borders en Opening Windows heeft ons geleerd dat kinderen ons heel goed kunnen vertellen hoe hun leefwereld eruit ziet en wat ze ervan willen maken en wat ze ervan verwachten. De stem van kinderen 'vatten' en ondersteunen is een complex, uitdagend en gelaagd proces. Het vereist een ander waardepatroon, een andere benadering en een andere manier van denken bij onderzoekers en praktijkwerkers. Iedereen die met jonge kinderen werkt, heeft de morele plicht om te garanderen dat kinderen actief bij de dingen betrokken worden – zowel in de theorie als in de praktijk.

Chris Pascal en Tony Bertram zijn directeur van het Centre for Research in Early Childhood in Birmingham • drchrispascal@crec.co.uk, drtonybertram@crec.co.uk | www.childrencrossingborders.org/index.html.

- [1] LANGSTED (1994) LOOKING AT QUALITY FROM THE CHILD'S PERSPECTIVE. IN VALUING QUALITY IN EARLY CHILDHOOD SERVICES: NEW APPROACHES TO DEFINING QUALITY. PAUL CHAPMAN, LONDON
- [2] BERTRAM AND PASCAL. OPENING WINDOWS: A HANDBOOK FOR ENHANCING EQUITY AND DIVERSITY IN EARLY CHILDHOOD SETTINGS. AMBER PUBLICATIONS, BIRMINGHAM.
- [3] TEACHINGS OF MAHATMA GANDHI. EDITED BY JAG PARVESH. CHANDER, DJVU.
- [4] FREIRE, P. (1972) PEDAGOGY OF THE OPPRESSED. PENGUIN BOOKS, LONDON.